

پانکراتیت حاد

التهاب حاد لوزالمعده (پانکراس) یا پانکراتیت حاد به معنای التهاب ناگهانی پانکراس است.

پانکراس غده‌ی بزرگی است که در قسمت فوقانی شکم، پشت معده قرار دارد. پانکراس هورمون‌ها و آنزیم‌های گوارشی تولید میکند.

در پانکراتیت آنزیم‌هایی که به طور معمول توسط پانکراس تولید شده و به مجرای گوارشی میریزد، شروع به تخریب خود پانکراس میکند. غده‌ی پانکراس دچار تورم و التهاب میشود. آنزیم‌های بیشتری در اطراف پانکراس و در خون آزاد میشود. در نتیجه گوارش کند و دردناک می‌شود. دیگر عملکردهای بدن نیز می‌تواند تحت تأثیر قرار گیرد. اگر حملات حاد پانکراتیت شدید، طول کشیده یا مکرر باشد، ممکن است پانکراس دچار اسکار و آسیب دائمی شود.

دقیقاً مشخص نیست که چرا آنزیم‌های پانکراس شروع به تخریب خود پانکراس میکنند اما چندین عامل محرک برای آن شناخته شده است.

یکی از شایعترین عوامل پانکراتیت حاد سنگ صفراوی است. سنگ صفراوی‌ای که از کیسه‌ی صفرا بیرون می‌آید، میتواند مجرای پانکراس را مسدود کند (مجرای پانکراس آنزیم‌های پانکراس را از پانکراس به روده میرساند). وقتی مجرای پانکراس مسدود می‌شود، آنزیم‌ها نمیتوانند به خوبی جریان پیدا کنند. این سبب التهاب پانکراس میشود.

یک عامل دیگر که منجر به التهاب حاد پانکراس میشود، مصرف بیرویه‌ی الکل است. اغلب افرادی که الکل مصرف میکنند، هرگز دچار پانکراتیت نمیشوند. اما برخی افراد مشخصاً پس از خوردن مقدار زیادی الکل به پانکراتیت حاد مبتلا میگرددند. این پانکراتیت میتواند به دنبال مصرف زیاد الکل در یک دوره‌ی زمانی یا حتی یک بار مصرف زیاد الکل باشد. ترکیب الکل با سیگار خطر ابتلا به پانکراتیت حاد را افزایش میدهد.

دیگر علت شایع پانکراتیت حاد عارضه‌ی انجام عمل پزشکی ERCP است که توسط اندوسکوپ انجام میشود. ERCP برای تشخیص و درمان سنگها، تومورها و دیدن مجاری پانکراس، کبد و کیسه‌ی صفرا انجام میشود.

دیگر عواملی که گاهی سبب پانکراتیت حاد میشوند شامل موارد زیر است:

– استفاده از برخیداروها مانند:

○ سولفا داروهای

هیدروکلروتیازید مانند آور ادرار داروهای ○

ایمنی سیستم سرکوبگر داروهای ○

– روندی کار به ایدز درمان برای که داروهای ○

– جراحیهای شکمی

– آسیبها و ضربه‌های شدید شکمی

– شریط متابولیکی مانند افزایش کلسیم یا چربی تریگلیسیرید در خون

– برخی عفونتها مانند اوریون یا هپاتیت‌های ویروسی

– در بسیاری از موارد علتی برای پانکراتیت حاد یافت نمیشود.

علائم پانکراتیت حاد:

شایعترین علامت پانکراتیت حاد درد شکمی در ناحیهی فوقانی شکم است که شدت آن از قابل تحمل تا شدید متغیر است. درد معمولاً در قسمت میانی تنه و زیر دندهها رخ میدهد. اما گاهی این درد در طرف راست یا چپ شکم حس میشود. این درد، دردی دائمی با حالت سوراخ کننده یا سوزشی است. درد میتواند به پشت، پهلوها، قفسه ی سینه یا پایین شکم انتشار یابد.

اغلب درد بسیار سریع و در طی حدود سی دقیقه به حداکثر شدت خود میرسد. در پانکراتیت ناشی از الکل، درد تمایل دارد که یک تا سه روز بعد از مصرف الکل آغاز شود.

ممکن است پیدا کردن وضعیتی که در آن فرد راحت باشد، مشکل باشد. خم شدن به جلو یا دراز کشیدن به پهلو میتواند سبب کاهش درد شود. خوردن اغلب باعث بدتر شدن درد میشود.

دیگر علائم پانکراتیت حاد شامل موارد زیر است:

- تهوع و استفراغ
- بیاشتهایی
- نفخ شکمی
- در موارد شدید ممکن است تب، دشواری در تنفس، ضعف و شوک رخ دهد.

تشخیص پانکراتیت حاد

پزشک پانکراتیت را براساس موارد زیر تشخیص میدهد:

- علائم ظاهری بیمار
- معاینهی فیزیکی
- بررسیهای آزمایشگاهی مشخص

آزمایش خون نشانگر افزایش دو آنزیم پانکراسی است.

در برخی موارد تصویربرداری با روش سیتیاسکن ممکن است انجام شود. سیتیاسکن تورم پانکراس و تجمع مایع در شکم را نشان میدهد.

سیتیاسکن همچنین ممکن است کیست کاذب پانکراس را نشان دهد. کیستهای کاذب پانکراس پاکتی از آنزیمهای پانکراسی هستند که در برخی افراد سبب حملات مکرر پانکراتیت حاد میشوند. در صورت پاره شدن این کیستها و نفوذ آنزیمها به بافتهای آسیبپذیر، عوارض جدی و خطرناکی به وجود میآید. اگر پزشک به وجود سنگ صفراوی مشکوک باشد، سونوگرافی انجام میشود.

زمان مورد انتظار

پانکراتیت خفیف تا متوسط اغلب خودبخود در عرض یک هفته فروکش میکند. اما پانکراتیت حاد شدید میتواند تا چند هفته ادامه یابد.

اگر در یک یا چند حملهی پانکراتیت حاد، آسیب قابل توجهی به پانکراس وارد شده باشد، «پانکراتیت مزمن» میتواند به وجود آید.

پیشگیری از پانکراتیت حاد

اجتناب از مصرف بیرویه و زیاد الکل میتواند به پیشگیری از پانکراتیت حاد کمک کند. هرکسی که یکبار به علت مصرف الکل دچار هپاتیت شده است، باید مصرف الکل را کاملاً کنار بگذارد. بسیار مهم است که با پیشگیری از تکرار حملات پانکراتیت حاد و یا تبدیل شدن آن به پانکراتیت مزمن جلوگیری شود.

اغلب اولین حملهی پانکراتیت حادی که ناشی از مصرف الکل نیست، قابل پیشگیری نیست. هرچند که رعایت مواردی که از

سنگ صفراوی پیشگیری میکند، میتواند از ایجاد پانکراتیت حاد وابسته به سنگ صفراوی، جلوگیری نماید. برای پیشگیری از سنگ صفراوی از اضافه وزن و کاهش سریع وزن پرهیزید.

اگر علت پانکراتیت حاد سنگ صفراوی باشد، معمولاً جراحی کیسه صفرا، برای جلوگیری از تکرار حملات پیشنهاد میشود. اگر علت پانکراتیت حاد مصرف دارو باشد در صورت امکان مصرف داروی مسبب قطع شود.

درمان پانکراتیت حاد

اگر حدس می زنید که دچار پانکراتیت حاد شده‌اید، سریع به پزشک مراجعه نمایید و تا دیدن پزشک، چیزی نخورید و ننوشید. خوردن و نوشیدن سبب تحریک آزادسازی آنزیمهای پانکراس میشود و این درد را شدیدتر میکند.

اغلب بیماران مبتلا به پانکراتیت حاد به بیمارستان منتقل شده و بستری میشوند تا با دریافت مسکن و مایعات داخل وریدی (سرم) درمان شوند.

تا زمانی که علائم بهبود نیافته اند، بیمار اجازه ندارد چیزی بخورد یا بنوشد. در اغلب موارد برای کوتاه کردن مدت زمان حمله و یا تسریع بهبودی، کار خاصی نمیتوان انجام داد. اگر حمله پانکراتیت حاد مدت زمان زیادی طول بکشد و بیمار نتواند برای بیش از یک هفته چیزی بخورد، ممکن است تغذیهی داخل وریدی انجام شود.

در برخی موارد ممکن است آنتیبیوتیک تجویز شود. ای امر موجب پیشگیری یا بهبود عفونت در پانکراس یا بافتهای اطراف آن میشود. اغلب افراد به درمان اضافتری نیاز ندارند.

اگر شما یک حملهی پانکراتیت حاد داشته‌اید که به وسیلهی سنگ صفراوی ایجاد شده، ممکن است نیاز به ERCP داشته باشید. در خلال این بررسی، ممکن است پزشک یک برش ظریف در مدخل مجرای صفراوی ایجاد کند تا از عود انسداد در آینده جلوگیری کند. همچنین ممکن است به شما توصیه شود که کیسهی صفرا با جراحی خارج شود. جراحی برداشتن کیسهی صفرا معمولاً چند روز یا یک هفته بعد از فروکش کردن حملهی پانکراتیت حاد انجام میشود. جراحی فوری از نظر تکنیکی دشوار است و ممکن است پانکراتیت را بدتر کند.

در موارد نادری ممکن است جراحی لازم باشد:

- تخلیهی کیست کاذب
- درمان آبسه
- متوقف کردن خونریزی

چه وقت با پزشک متخصص تماس بگیرید؟

اگر علائم زیر را داشتید فوری با نزدیکترین اورژانس بیمارستان یا با پزشک خود تماس بگیرید؛

- درد شدید شکمی که بیش از 30 دقیقه طول کشیده است.

- درد همراه با تهوع شدید یا استفراغ

پیش‌آگهی در پانکراتیت حاد چگونه است؟

در اغلب افراد پانکراتیت حاد در عرض 48 ساعت خودبخود رفع میشود و معمولاً در آینده هم عوارض و مشکلاتی وجود نخواهد داشت. در درصد کمی از بیماران عوارض ایجاد می شود که ممکن است شامل ایجاد کیست کاذب یا آبسه در پانکراس باشد. این موارد به پیگیری و نظارت یا درمانهای اضافتر نیاز دارند.

پانکراتیت حادی که ناشی از نوشیدن الکل باشد، در صورت ادامهی مصرف الکل، احتمال زیادی برای عود دارد. با گذشت زمان ممکن است آسیبهای جبران ناپذیری به پانکراس وارد شود. ممکن است شکل مزمن بیماری (پانکراتیت مزمن) ایجاد شود.